

ПРИНЦИП ДОВІРИ У ВИЗНАЧЕННІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

А.А. Ільїна, доктор філософських наук, доцент

А.О. Близнюк, студентка гр. БВМ-21

Київський національний університет технологій та дизайну

Ключові слова: довіра, культура недовіри, соціальна рефлексивність, освіта, вчитель, мінливий світ.

Мінлива інформаційно-цифрова реальність вимагає адаптації до нових вимог прискорених соціально-культурних трансформацій. Перехід від модерну до постмодерну, який відбувся в другій половині ХХ ст., супроводжувався тотальною критикою універсальних засад класичної культури. Наш час не довіряє не тільки соціальним інститутам або владі, ми не довіряємо культурі і самим собі. Питання про відновлення довіри до освіти, а через неї і до суспільства і держави в цілому, є питанням про засадничі смисли існування освіти в ХХІ столітті. В мінливому світі незмінним залишається тільки тренд до постійних метаморфоз, що обумовлює тотальну «переоцінку» усіх смислопокладаючих орієнтирів культури і суспільства. За таких обставин освіта приречена діяти в тіні нігілізму. В основі розгортання нігілізму в освіті міститься недовіра до дитини (людини взагалі). Саме з цієї недовіри народжуються спроби піднести учня до «духовних цінностей», сформувані його відповідно до заданого взірця. При цьому відтворюється основна причина нігілізму, інструментальне ставлення до освіти, людини або світу [4, с. 89].

Г. Аренд у своїй праці «Криза виховання» ще в середині минулого століття звертала увагу на те, що сучасна освіта діє в умовах руйнування авторитету і традицій. З точки зору відомої дослідниці, проблема «виховання в сучасному світі полягає в тому, що за своєю природою воно не може відмовитись ані від авторитету, ані від традиції, а проте мусить функціонувати у світі, який ані структурований авторитетом, ані об'єднаний традицією» [1, с. 203]. Дійсно, в світі постійного прискорення головною цінністю стає майбутнє, а не минуле. Інноваційна економіка мобілізує соціальний, культурний та індивідуальний потенціал задля виробництва нескінченного потоку нових товарів, послуг, знань та інформації. Відтак, принцип новизни постає як визначальний імператив інформаційного світу і самореалізації людини [5]. В такому контексті минуле набуває певного значення тією мірою, якою воно може бути використане для створення нового продукту. Зростання значення креативного самооновлення сучасного суспільства одночасно переорієнтовує суспільні очікування із відтворення традиційних способів існування на трансгресію визначених норм і правил.

Сучасний світ, як вважає Л. Горбунова, вимагає розвитку таких якостей мислення і світогляду, які оприявнюються «у здатності до

трансгресії, тобто до подолання меж, встановлених правилами, нормами і законами, а також до подолання меж, встановлених історично. В умовах культурного розмаїття кордони між культурними локальностями часто порушуються, приводячи до створення чогось нового. Акти трансгресії змінюють і зрушують норми і правила, способи життя і практики, перетинають межі і створюють при цьому нові культурні відносини і констеляції» [2, с. 143-144]. В мінливому і множинному світі усі учасники освітнього процесу перетворюються на «трансгресорів», а традиція або минуле – на перепону інноваційного розвитку і процесу формування інноваційної людини.

Невизначеність умов існування як окремого індивіда, так і цілих суспільств, загострюють питання про доцільність функціонування освіти як способу передачі культурного досвіду наступним поколінням. Як зазначає з цього приводу В. Кремень, «у швидко змінюваному світі минулий досвід все рідше може служити надійним орієнтиром. Необхідним тепер є набагато швидше освоєння нового, велика рухливість, вміння діяти різними методами» [3, с. 11]. Проте зорієнтованість на постійне оновлення в ситуації прискорення соціальних змін і виробництва нової інформації перетворює набуті знання, уміння і навички на ненадійне і сумнівне досягнення. Виробництво нового у всіх сферах суспільного існування в глобалізованому світі робить майбутнє ризикованим проектом, відповідальність за який цілком покладається на окремого індивіда.

Знеособлена довіра не виключає присутності особистості, а навпаки, збільшує її значення і її відповідальність. Суперечність між довірою і недовірою здатна бути розв'язаною тільки через особистісне зусилля і критичну рефлексію. Передумовою відтворення смислу освіти є здатність долати інерцію звичних взірців міркування, практики і пізнання та повертатися до початку мислення і вчинку, до такого креативного способу людського буття, як відкрита можливість. В такому випадку, продуктивність і тривалість інтерсуб'єктивної взаємодії і спілкування з приводу відтворення і оновлення універсальних смислів культури оприявнюється в навчанні і вихованні за умови самоздійснення кожного учасника освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Арндт Х. Між минулим і майбутнім / Пер. з англ, Київ : Дух і літера, 2002. 321 с
2. Горбунова Л. Транскультурна компетентність: освітній шлях до глобальної культури миру // Філософія освіти. 2014. №2. С. 141-167.
3. Кремень В. Інноваційна людина як мета сучасної освіти. *Philosophy of education*. 2013. № 1. С. 7-22.
4. Ліпін М. Смисли освіти в параметрах нігілізму. Людинознавчі студії. Серія: Філософія. 2020. Вип. 40. С. 77–94.
5. Reckwitz A. The creativity dispositif and the social regimes of the new. In *Innovation society today*. Springer VS, Wiesbaden, 2018. С. 127-145.